

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ВОДОГОСПОДАРСЬКОЇ ІНЖЕНЕРІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

**Матеріали регіональної науково-практичної
інтернет-конференції**

**“ЗРОШУВАНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО:
СЬОГОДЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ”**

*До 80-річчя з дня народження
Ківера Володимира Хомовича,
доктора сільськогосподарських наук, професора,
член-кореспондента НААН України*

ББК 40.6

УДК 631

Матеріали регіональної науково-практичної інтернет-конференції “Зрошуване землеробство: сьогодення, проблеми, перспективи” (2-3 листопада 2017 р.)
[Текст] : [До 80-річчя професора Ківера В.Х.]. – Дніпро : ДДАЕУ, 2017. – 133 с.

Матеріали збірника наукових праць друкуються за результатами проведення регіональної науково-практичної інтернет-конференції “Зрошуване землеробство: сьогодення, проблеми, перспективи” 2-3 листопада 2017 р. та суспільного обговорення представлених матеріалів в соцмережі Viber.

Матеріали друкуються в редакції авторів.

*Видається за рішенням організаційного комітету конференції
(протокол № 2 від 20.11.2017 р.)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Онопрієнко Д.М. – к.с.-г.н., професор (головний редактор)

Грицан Ю.І. - д.б.н., професор

Ткачук А. В. – к.с.-г.н., доцент

Ківер В.Х. – д.с.-г.н., професор, член-кореспондент НААН України

Орлінська О.В. – д.геол.н., професор

Чорна В.І. - д.б.н., професор

Ворошилова Н.В. – к.б.н., доцент

Капленко Г.Г. – к.т.н., доцент

Доценко В. І. – к.с.-г.н., доцент

Коваленко В.В. – к.с.-г.н., доцент

Рудаков Л.М. – к.с.-г.н., доцент

Відповідальний за випуск: В.В. Коваленко

Технічний редактор: І.Ю. Бугайова

Адреса редколегії:

ДДАЕУ, вул. С. Єфремова, 25,

М. Дніпро, 49600,

E-mail: **kiveru80@ukr.net**

Тел. (068) 890-59-25, (067) 96-10-518.

ЗМІСТ

Слово про вченого професора Володимира Хомовича Ківера.....	8
Ківер Володимир Хомович – видатний вчений Херсонської наукової школи зрошувального землеробства.....	12
Хлебников В.Ф., Погребняк А.П., Бондаренко М.И., Лабунский В.В., Мелуа Р.А.	
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ НАУЧНОГО НАСЛЕДИЯ И ПРОФЕССОРА В.Ф. КИВЕРА, ЕГО УЧЕНИКОВ И ПОСЛЕДОВАТЕЛЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ ВЫСОКОПРОДУКТИВНЫХ АГРОЭКОСИСТЕМ.....	14
Гамаюнова В.В., Литовченко А.О., Дворецкий В.Ф., Касаткіна Т.О., Музика Н.М., Кувшинова А.О.	
ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВОЛОГИ ЗЕРНОВИМИ КУЛЬТУРАМИ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ.....	18
Димов О.М.	
ШИРОКОМАСШТАБНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ЗРОШУВАНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ – ОБ’ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ.....	21
Запорожченко В.Ю.	
ЕКОЛОГО-МЕЛІОРАТИВНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОЩУВАННЯ ЛЮЦЕРНИ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ СТЕПУ УКРАЇНИ.....	24
Іскакова О.Ш., Гамаюнова В.В., Сокіл Л.С.	
ВОДОСПОЖИВАННЯ КАРТОПЛІ ЛІТНОГО САДІННЯ ЗАЛЕЖНО ВІД ФАКТОРІВ ВИРОЩУВАННЯ ТА УМОВ ВЕГЕТАЦІЇ.....	26
Коваленко А.М., Коваленко А.А.	
ЗБЕРЕЖЕННЯ РОДЮЧОСТІ ТЕМНО-КАШТАНОВОГО ҐРУНТУ У СІВОЗМІНАХ ПРИ ПОЛИВІ МІНЕРАЛІЗОВАНИМИ ВОДАМИ ІНГУЛЕЦЬКОЇ ЗРОШУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ.....	29
Куц Г.М., Коваленко А. А., Коваленко А. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ВОДНО-ФІЗИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ҐРУНТУ В КОРОТКОРОТАЦІЙНИХ СІВОЗМІНАХ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ....	32
Марковська О.Є.	
ВПЛИВ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ СИСТЕМ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ТА ФОНУ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ НА НІТРИФІКАЦІЙНУ ЗДАТНІСТЬ ҐРУНТУ В КОРОТКОРОТАЦІЙНІЙ ЗРОШУВАНИЙ СІВОЗМІНІ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ.....	36

**ВПЛИВ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ СИСТЕМ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ
ТА ФОНУ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ НА НІТРИФІКАЦІЙНУ
ЗДАТНІСТЬ ҐРУНТУ В КОРОТКОРОТАЦІЙНІЙ ЗРОШУВАНІЙ
СІВОЗМІНІ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ**

Марковська О.Є., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник

Держаний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет»

(e-mail: mark.elena@ukr.net)

Продуктивність землеробської галузі залежить від багатьох природних та агротехнічних чинників: локальні ґрунтові та кліматичні умови, підбір вирощуваних культур, їх сортів та гібридів, основний обробіток ґрунту, система удобрення, режим зрошення тощо. В загальному сенсі ефективність сільськогосподарського виробництва визначається кількістю та якістю ґрунтово-кліматичних і антропогенних ресурсів, рівнем їх використання та управління. Одним з основних елементів живлення сільськогосподарських культур є азот, що обумовлює необхідність проведення польових досліджень з вивчення впливу агрозаходів, зокрема системи основного обробітку ґрунту та фону мінерального живлення, на динаміку нітрифікації при вирощуванні основних сільськогосподарських культур у зрошуваній сівозміні.

В стаціонарному досліді відділу зрошуваного землеробства на землях дослідного поля Інституту зрошуваного землеробства НААН України впродовж 2011-2015 років у 4-пільній ланці плодозмінної сівозміни в зоні дії Інгулецької зрошувальної системи вивчалася п'ять систем основного обробітку ґрунту, які відрізнялися між собою глибиною розпушування, витратами енергії на їх виконання та випробовувалося дві системи органо-мінерального живлення.

Фактор А (системи основного обробітку ґрунту):

1. Система різноглибинного полицевого обробітку;
2. Система різноглибинного безполицевого обробітку;

3. Систем одноглибинного мілкового дискового обробітку;

4. Система диференційованого обробітку ґрунту з одним щільванням на 38-40 см за ротацію сівозміни (диференційований-1);

5. Система диференційованого обробітку ґрунту в сівозміні з однією оранкою на 28-30 см за ротацію (диференційований-2).

Фактор В (система удобрення):

№1 (рекомендована). Використання на добриво всієї побічної продукції сільськогосподарських культур та внесення на 1 га сівозмінної площі N₇₅P₆₀.

№2 (підвищена). Використання на добриво всієї побічної продукції сільськогосподарських культур, інокуляція насіння сої ризогуміном та внесення на 1 га сівозмінної площі N_{97,5}P₆₀.

Повторність у досліді 4-разова, площа посівної ділянки 450 м², облікової для культур звичайного і широкорядного способу сівби – 50 м².

Аналіз отриманих експериментальних даних свідчить про те, що при вирощуванні кукурудзи на зерно в короткоротаційній сівозміні на початку вегетації відзначено високий рівень забезпечення нітратами, який був достатнім для нормального росту й розвитку рослин. Так, на початку вегетації культури, найвищий вміст нітратів на рівні 127,3 мг/кг до компостування зразків у шарі ґрунту 0-40 см відмічено за проведення різноглибинної оранки на глибину 28-30 см, а їх найбільша кількість – 140,1-141,3 мг/кг ґрунту, було на ділянках з використанням максимальної дози мінеральних добрив і проведення диференційованих систем основного обробітку з оранкою на глибину 20-22 см та 28-30 см. Слід зазначити, що на початку вегетації нітрифікаційна здатність була вищою у ґрунті варіантів на підвищеному фоні мінерального живлення, а впродовж вегетації, за рахунок використання поживних речовин рослинами та промивання нітратного азоту за межі активного шару ґрунту, цей показник на період збирання врожаю кукурудзи значно зменшився. Так, у досліджуваних варіантах на рекомендованому фоні живлення він знизився на 50,9-72,7%, а на підвищеному фоні – на 30,0-57,8 %. Очевидно, що більша різниця є показником більш інтенсивного використання нітратного азоту рослинами на формування

врожаю.

При вирощуванні в короткоротаційній сівозміні сої встановлено, що найсприятливіші умови для накопичення нітратів у шарі ґрунту 0-40 см на фоні внесення рекомендованої дози добрив на початку вегетації культури сформувалися при проведенні глибокого полицевого та безполицевого обробітку ґрунту. При визначенні вмісту нітратів у зразках ґрунту після компостування на початку вегетації культури виявлено високу ефективність до здатності утворювати нітрати на всіх системах основного обробітку ґрунту, але найбільш сприятливі умови сформувалися у варіанті різноглибинного полицевого та безполицевого обробітків, що відповідно фонів становили 117,4-122,2 мг/кг та 120,8-122,0 мг/кг ґрунту.

На дослідних ділянках з ячменем озимим доведено, що у ґрунті варіантів з різноглибинним полицевим і безполицевим обробітком вміст нітратів у компостованих зразках був високим і становив на рекомендованому фоні – 76,3-80,1 мг/кг, а на підвищеному 80,1-83,6 мг/кг ґрунту. На початку весняної вегетації культури, як вміст нітратів у компостованих зразках, так і нітрифікаційна здатність у шарі ґрунту 0-40 см були найвищими у варіанті післядії різноглибинного полицевого обробітку з оранкою під ячмінь озимий на 25-27 см, із тенденцією до максимального збільшення на підвищеному фоні мінерального живлення. У той же час, у ґрунті варіанту з мілким поверхневим розпушуванням на глибину 12-14 см цей показник був найменший.

Таким чином, застосування диференційованих систем обробітку ґрунту при вирощуванні сільськогосподарських культур у зрошуваній короткоротаційній сівозміні за оптимізації системи удобрення, оптимального режиму зрошення забезпечують формування високої нітрифікаційної здатності ґрунту, як під окремими сільськогосподарськими культурами, так і в сівозміні в цілому. Нітрифікаційна здатність має сталу тенденцію до зниження від початку до завершення вегетаційного періоду. Наприкінці вегетації досліджуваних культур, у шарі 0-40 см у варіанті різноглибинного полицевого обробітку досліджуваний показник зменшився на 15,6%, в системах диференційованого основного обробітку – на 17,5-19,3%, а за одноглибинного мілкового обробітку на – 21,1%, відповідно.